

instruccions d'ús

benvinguts!

Esteu a punt de visitar la mostra **Se'n parlave i n'hi havie**, dedicada al fenomen de la bruixeria i de la cacera de bruixes.

A poc a poc mirarem de conèixer aquests personatges i farem descobertes molt importants... esteu preparats?

En aquesta capsula, us hem preparat materials de supervivència per a la mostra, però, per usar-los haureu de seguir unes regles mooooolt estrictes:

La primera és que, de por, gens ni mica!

Les bruixes no existeixen, és a dir, només existeixen quan imaginem que existeixen.

Per tant, observeu bé el que us envolta, manteniu la calma i el silenci i, quan torneu a casa, seguiu jugant amb el diari de bord (que segurament ja us hauran donat).

I ara llegiu atentament:

- 1** a cada plafó trobareu un text explicatiu sobre el que veureu i uns números: aquestes xifres us indicaran quina carta del joc heu d'utilitzar.
- 2** a cada carta, hi ha indicades les activitats que podeu fer i les instruccions per tal que cada activitat funcioni de la millor manera possible.
NO CAL JUGAR AMB TOTES LES CARTES, TRIEU LES QUE US SEMBLIN MÉS INTERES-SANTS O MISTERIOSES
- 3** llegiu atentament les instruccions. Si encara no sabeu llegir, escolteu amb atenció.
- 4** recordeu-vos sempre que ens trobem dins d'un museu: CRIDEU, PERÒ NOMÉS AMB ELS ULLS. CORREU, PERÒ NOMÉS AMB LA IMAGINACIÓ. I NO DEIXEU SENYALS DEL VOSTRE PAS: NO SE SAP MAI QUI ELS PODRIA SEGUIR!!!
- 5** allibereu la curiositat i la impertinència, pregunteu als adults que us acompanyen, digueu (a cau d'orella) tot allò que us passi pel cap, reflexioneu i penseu!
- 6** no us quedeu només amb les aparences, mireu què hi ha darrera.
- 7** deixeu els materials tal com els heu trobat. Els que vindran després de vosaltres també els voldran utilitzar. No els feu enrabiari... podrien ser bruixes o bruixots dolentíssims!
- 8** per tal de llegir les fitxes i fer les activitats, recolzeu la capsula a terra... però recordeu que hi és i no la tracteu a cops de peu, podria tornar-s'hi!
- 9** si no teniu gaire temps, demaneu als pares que us descarreguin tots els materials des del web de la mostra, així podreu seguir a casa.
- 10** les cartes estan pensades per a qualsevol visitant de la mostra. Hi trobareu suggeriments per a les franges de 5 a 9 i de 10 a 14 anys.
No tingueu por, però, ja que les activitats per a la canalla més petita també són divertides per als més grans i, amb l'ajut d'una persona adulta, els més menuts també podreu fer les dels grans.
- 11** algunes cartes duen el nom: PREGUNTA'M/DEMANA'M
Hi trobareu suggeriments per a possibles reflexions per a fer mentre passegeu, a classe amb els companys o amb les persones adultes que us acompanyen a la mostra.
- 12** concentreu-vos, el viatge és a punt de començar!
si els pares tenen por, conforteu-los i dueu-los amb vosaltres.
si són prou coratjosos, deixeu-los fer i que mirin la mostra tot sols. Al final, els podeu comprar alguna llauminadura!

breu bibliografia de referència

- Iban Banerretxea**, *Brujarella*, Thule, 2017
- L. Frank Baum**, *El mago de Oz*, Planeta 2017
- Carlos Blanco Sánchez, Daniel Montero Galan**, *La bruja piruja*, Amigos de papel, 2014
- Blexbolex**, *Gente*, Kokinos, 2008
- Mercè Company González, Roser Capdevila i Valls**, *Les Tres Bessonnes*, Angle (serie)
- Ledicia Costas, Víctor Rivas**, *Escarlatina. La cuinera difunta*, Ediciones Anaya, 2014
- Kitty Crowter**, *El niño raíz*, Lóguez, 2015
- Roald Dahal**, *Les bruixes*, Estrella Polar, 2013
- Geert De Kockere, Carll Cneut**, *Greta la loca*, Barbara Fiore editore, 2006
- M. Carmen de la Bandera, Claudia Ranucci**, *Clàudia, aprenenta de bruixa*, ediciones Anaya
- Cornelia Funke**, *Maleit i embriuat*, Estrella Polar, 2011
- Neil Gaiman, Dave McKean**, *Coraline*, Empuries (serie)
- Jacob i Whilelm Grimm, Pablo Auladell**, *La casita de chocolate*, Kalandraka, 2008
- Jacob i Whilelm Grimm, Lorenzo Mattotti**, *Hänsel i Gretel*, Libros del Zorro Rojo, 2010
- Hänsel y Gretel*, Milimbo, 2011
- Kim Heung-kyu, Oh Dong**, *La pequeña bruja mide todo*, Ediciones Castillo, 2012
- Takako Hirono**, *La bruja diminuta*, Editorial Juventud, 2008
- Knister, Birgit Rieger**, *Tina Superbruixa i en Pitu*, Bruixola (serie)
- Eva Ibbotson**, *Concurso de brujas*, Ediciones Salamandra, 2004
- Benjamin Lacombe, Sebastien Perez**, *Brujas y hechizos*, Edelvives, 2009
- Benjamin Lacombe, Sebastien Perez**, *La pequeña bruja*, Edelvives, 2009
- Enric Larreula i Vidal, Roser Capdevila i Valls**, *Memorias de una bruja aburrida*, Lectio, 2014
- Tai-Marc Le Than, Rébecca Dautremer**, *Babayaga*, Edelvives, 2004
- Gregory Maguire, Wicked**. *Memorias de una bruja mala*, Planeta internacional, 2007
- Keith McGowan**, *Manual de la bruja para cocinar (con) niños*, Molino, 2012
- Merixell Martí, Xavier Salomó**, *Un sopar de por*, Cuilla 2017
- Sophia Martineck**, *Hänsel e Gretel*, Canicola 2017
- Brigitte Minne, Carll Cneut**, *Fadabruixa*, barbara fiore editora, 2013
- Gabriel Pacheco**, *La bruja y el espantapájaros*, Fondo de Cultura Económica, Mexico, 2011
- Kveta Pacovska**, *Hänsel e Gretel*, Nord-Sud Edizioni, 2009
- Clotilde Perrin**, *Cattivi come noi*, Franco Cosimo Panini, 2016
- Plou i fa sol. Les bruixes es pentinen*, Tantagora, 2006
- Bianca Pitzorno**, *Pequeña bruja*, Kalandraka 2009
- Moni Port, Anna Soler Horta**, *El llibre valent*, Takatuka, 2013
- Otfried Preussler**, *La pequeña bruja*, Noguer, 2010
- Jutta Richter**, *El bosque de la bruja y los calcetines magicos*, Lóguez, 2010
- J. Rowling**, *Harry Potter*, La Butxaca (serie)
- Mandana Sadat**, *Del otro lado del arbol*, Fondo de Cultura Económica, Mexico, 1999
- Javier Saez Castan, Miguel Murugarren**, *animalari universal del professor revillod*, fce méxico, 2016
- Sharrat**, *La cocina de la bruja*, Macmillan Heinemann, 2011
- Grégoire Solotareff**, *3 bruixes*, Corimbo, 2001
- Jessica Spotswood**, *Kate y sus hermanas*, Montena, 2014
- Valerie Thomas, Paul Korkey**, *La bruja Brunilda*, Blume (serie)
- Chris Van Allsburg**, *La escoba de la viuda*, Fondo de Cultura Económica, Mexico, 1993
- Lisbeth Zwerger**, *Hänsel unt Gretel*, Neugebauer Verlag, 1990

pel·lícules, sèries i dibuixos animats

Hermine Huntgeburth, *Bibi la pequeña bruja*, Bavaria Film / Kiddinx Entertainment

Hayao Miyazaki, *Kiki, la aprendiz de bruja*, Ghibli Studio

Michel Ocelot, *Kirikù y la bruja*, France 3

Kenny Ortega, *Hocus Pocus. El retorno de las brujas*, Walt Disney Pictures

Nicolas Roeg, *La maldición de las brujas*, Warner Bros / Lorimar Film Entertainment

Robert Stevenson, *La bruja novata*, Walt Disney Pictures

Robert Stromberg, *Maleficent*, Walt Disney Pictures

La peor bruja (serie)

Les tres bessones (dibuixos animats)

Sabrina, The teenage witch (comic y serie)

demana'm/ pregunta'm

1 Hi ha, avui dia, persones o grups acusats injustament de fer mal a causa de rumors o creences populars?

2 Per què ens fan por els que són diferents de nosaltres?

3 Si pensem en les diferències de les altres persones com a una cosa nova o bonica que podríem descobrir, desapareix la por?

activitat 5-9 i 10-14

Boc de Biterna era l'apel·latiu utilitzat en terres catalanes i occitanes per a referir-se al Diable que presidia els aplecs bruixescos, durant els quals acostumava a fer acte de presència en forma de boc o de crestó per rebre la fidelitat i l'homenatge dels membres d'aquella secta imaginària.

I si en lloc d'adorar un boc, les bruixes s'haguessin inventat un animal fantàstic?

Busca a la capsa el llibre amb la mateixa coberta d'aquesta carta. Fulleja'l per entendre bé en què consisteix. Dins el sobre "Parts d'animals fantàstics" trobaràs fotocopiades algunes pàgines del llibre: agafa les tres parts (cap, cos i cua) que més t'encurioseixin, enganxa-les amb la grapadora sobre un full blanc que trobaràs al mateix sobre i... vet aquí el teu nou i exclusiu Boc de Biterna!!! O potser li posaries un altre nom?

A la part posterior, pots escriure les característiques del terrible animal i les regles per a adorar-lo.

MATERIALS DE LA CAPSA PER A AQUESTA ACTIVITAT:

- LLIBRE ANIMALARI UNIVERSAL
- FOTOCÒPIES DEL LLIBRE
- PEGAMENT
- 1 FULL DIN-A4
- RETOLADOR PER ESCRIURE

activitat 5-9 i 10-14

Quan una persona era acusada de bruixeria, al seu cos s'hi buscaven senyals estranys que permetessin assegurar que es tractava d'una bruixa: taques a la pell i als ulls o marques en forma de pota de gall.

Imagina't que pertanys al secretíssim grup de bruixes i bruixots i que us heu de trobar però no us coneixeu entre vosaltres.

Agafa una de les tires de cartolina de colors que trobaràs a la capsa i dibuixa-hi el símbol que ha de servir perquè tot el grup es reconegui. Ara tria la paraula clau que tots els membres del grup hauran de conèixer per poder-se trobar.

MATERIALS DE LA CAPSA PER A AQUESTA ACTIVITAT:

- TIRES DE CARTOLINA DE COLORS
- COLORS

activitat 5-9

Les persones posaven a la porta de casa amulets o objectes que, deien, els protegien del pas de les bruixes.

Per exemple: potes d'animal, creus, palmes beneïdes.

Un **AMULET**, de fet, és un petit objecte que es creu que pot portar sort o protegir de mals o perills.

Dibuixa una forma geomètrica (un quadrat, un cercle, un triangle) sobre una cartolina de colors de les que trobaràs a la capsa, retalla-la i enganxa-hi algun dels materials que trobaràs a la “capsa dels amulets”.

En un dels angles de la cartolina fes un forat amb la perforadora que hi ha a la capsa o amb un llapis ben esmolat i, quan tornis a casa, penja'l amb un cordill. Ja tens el teu amulet.

MATERIALS DE LA CAPSA PER A AQUESTA ACTIVITAT:

- TIRES DE CARTOLINA DE COLORS
- COLORS
- MATERIALS DE LA “CAIXA DELS AMULETS”
- TISORES
- PEGAMENT
- PERFORADORA DE PAPER

activitat 10-14

Sovint les dones acusades de bruixeria eren expertes en l'ús d'herbes remeieres que feien servir per guarir o aconsellar la gent.

No eren metgesses de debò, (entre d'altres coses perquè les dones fins al segle passat no podien anar a la universitat), però tenien un gran coneixement del cos humà i els remeis naturals per a les malalties més estranyes. Els demanaven medecines per al refredat però també per enamorar algú que no es decidia o, al contrari, per allunyar algú a qui ja no s'estimava. Els unguents i les pocions que feien sovint eren eficaços, per bé que solien mantenir-los en secret. Tan bon punt, però, passava alguna cosa dolenta, era fàcil que la fama de guaridores es transformés en fama de bruixes.

Per exemple, s'explica que una dona, la Boredana, va ser jutjada l'any 1389 per fabricar verins i metzines, amb gran escàndol, ja que era una dona "qui·s feia metgessa".

Per sort, no sempre les dones que coneixien remeis i medecines eren acusades i condemnades; ans al contrari, els qui havien gaudit dels seus beneficis els n'estaven molt agraïts.

A la capsa busca el llibre *Plou i fa sol* i llegeix el conte de la pàgina 22, "Les Trementinaires".

Què en penses?

MATERIALS DE LA CAPSA PER A AQUESTA ACTIVITAT:

- *LLIBRE PLOU I FA SOL*

activitat 5-9 i activitat 10-14

Sovint **la por de coses inexplicables** activava la sospita de bruixeria. Si s'aconseguia allunyar la por envers aquelles persones, automàticament dequeia la idea de bruixa.

Pren una de les siluetes que trobaràs al sobre “siluetes de bruixes i bruixots” dins la capsa de materials.

Tot seguit, agafa 3 tires de paper vegetal que trobaràs al sobre “paper vegetal”.

Amb els retoladors dibuixa amb un color i en un punt diferent de cada tira, coses que et facin por: objectes, animals, pensaments...

Repenja les tires l'una sobre l'altra i totes tres sobre la silueta, que així esdevé un cos ple de missatges terribles.

Però a mesura que vagis traient les tires, tot aixecant-les, els elements negatius desapareixeran i, amb ells, la por que provocava aquell cos.

Ha funcionat?

MATERIALS DE LA CAPSA PER A AQUESTA ACTIVITAT:

- UNA SILUETA DEL SOBRE “SILUETES DE BRUIXES I BRUIXOTS”
- UN MÀXIM DE 3 TIRES DE PAPER VEGETAL DEL SOBRE “PAPER VEGETAL”
- RETOLADORS
- GRAPADORA

activitat 5-9

Però, com era una bruixa? A la vida real, es tractava de dones ben normals, però, en l'imaginari de les faules, hi apareixen descrites com a personatges terribles. Hem trobat un llibre, escrit en una llengua estranya i que hem traduït, que parla de persones dolentíssimes.

S'anomena *DOLENTS COM NOSALTRES* i a la coberta hi mostra un llop.

Agafa'l de la capsa de materials i busca-hi la imatge de la bruixa.

Llegeix la descripció i descobreix què s'amaga sota la capa. Després, obre la pàgina; a l'interior, hi trobaràs els seus secrets: tot allò que més odia o estima.

Busca a la capsa la llibreta on trobaràs escrit "CARTA 7" i fes tu també la llista dels teus "poders màgics" i del que et cal per obtenir-los, com ara molt de pebre a les galetes per poder volar...

MATERIALS DE LA CAPSA PER A AQUESTA ACTIVITAT:

- LLIBRE, *CATTIVI COME NOI* [DOLENTS COM NOSALTRES: LLIBRE EN ITALIÀ, TRADUÏT PER NOSALTRES]
- 1 FULL DE LA LLIBRETA
- BOLÍGRAF O COLORS

activitat 10-14

A la capsa de materials, trobaràs un llibre amb el títol *GRETA LA LOCA*. Llegeix la història però, sobretot, recorda bé les imatges. L'autor i l'il·lustrador del llibre, Geert De Kocker i Carl Cneut, van inspirar-se en un famós quadre de Pieter Bruegel el Vell, *Dulle Griet*, per fer la història.

Després d'haver-la llegit, cerca a la capsa la reproducció del quadre *Dulle Griet* i compara les imatges.

Què hi trobes en comú?

Hi reconeixes cap detall o personatge?

Si et cal, utilitza una lupa.

MATERIALS DE LA CAPSA PER A AQUESTA ACTIVITAT:

- LLIBRE *GRETA LA LOCA*
- IMATGE DE L'OBRA DE PIETER BRUEGEL EL VELL
- LUPA

demana'm / pregunta'm

Les dones acusades de bruixeria sovint eren jutjades en tribunals locals, a partir de les denúncies dels seus veïns i veïnes..

Eren pocs els casos en que tribunals com ara la Inquisició, una institució de l'església catòlica, se n'ocupaven.

Us ha passat mai que a classe circulessin rumors inventats sobre algun dels companys i companyes?

I això quines conseqüències ha tingut/va tenir?

Us heu rigut mai d'algú només per la seva fama, sense haver intentat de saber-ne res?

Penses que escampar rumors falsos sobre una persona sigui *bullying*?

activitat 5-9

Les bruixes no sempre són tan dolentes com es pot llegir en els documents dels processos que els feien. En els llibres actuals, sovint són presentades com a dones lliures i molt decidides, coratjoses i inconformistes que viuen seguint unes regles que per als altres semblen una mica estranyes.

Busca a la capsa de materials el llibre *FADABRUIXA* i llegeix-ne la història.

Reflexiona després sobre les diferències entre aquesta petita bruixa i les seves companyes i tot allò que has vist fins ara a l'exposició.

MATERIALS DE LA CAPSA PER A AQUESTA ACTIVITAT:

- LLIBRE *FADABRUIXA*

activitat 10-14

Al llarg dels darrers cent anys, moltes dones han recuperat la figura de la bruixa per a reivindicar el dret a viure seguint les pròpies regles i passions i no les imposades per una societat massa sovint dominada pels homes, en la qual no es reconeixen.

Feministes, filòsofes, estudioses i moltes artistes han triat, sovint amb molta dificultat, usar les pròpies capacitats per parlar de llibertat i violència, de cos i relacions i, d'una manera més general, de posicions no convencionals.

Coneixes cap artista contemporània?

Nosaltres n'hem seleccionat algunes que ens sembla que tenen en comú una recerca lliure i inconformista sobre la identitat femenina.

Cerca dins la capsa de materials el sobre "imatges d'artistes contemporànies" i mira amb atenció les obres que hem triat.

Hi trobes elements en comú?

I de diferències, n'hi trobes?

Què t'ha cridat més l'atenció?

Quines paraules clau et venen al cap, si hi penses?

MATERIALS DE LA CAPSA PER A AQUESTA ACTIVITAT:

- IMATGES DEL SOBRE "IMATGES D'ARTISTES CONTEMPORÀNIES"

demana'm/ pregunta'm

La majoria de les bruixes eren dones i això les convertia en el millor objectiu d'acusacions falses i de rumors. La idea que tinguessin poders màgics feia molta por i la fama de ser bruixa s'escampava sense que elles se'n poguessin desempallegar.

Sabeu què és un cap de turc?

Us ha passat mai a classe que algú fos acusat d'alguna cosa que no havia fet?

Com va reaccionar?

I vosaltres?

activitat 5-9 i activitat 10-14

Quan les bruixes es reunien en l'aplec diabòlic executaven un seguit de ritus, és a dir, repetien fórmules i, sobretot, **ballaven de manera salvatge**.

Cerca a la capsa de materials la capsa “Dansa salvatge”, agafa els objectes que hi trobis i disposa’ls en cercle.

Tot seguit, inventa’t la teva dansa salvatge personal i intransferible girant a l’entorn dels objectes.

Si sou molts, agafeu-vos de les mans i creeu moviments col·lectius: gireu en rotllana a velocitats diferents, apropau-vos i allunyeu-vos, ajupiu-vos i alceu-vos...

Un cop acabat el ritual, endreceu els objectes a la capsa. Som bruixes i bruixots, però endreçats!

Tingueu cura de no trencar res mentre feu la dansa salvatge.

MATERIALS DE LA CAPSA PER A AQUESTA ACTIVITAT:

- CAPSA “DANSA SALVATGE”
- RITME
- SALVATGIA

activitat 5-9 i activitat 10-14

Entre els molts poder atribuïts a les bruixes, hi ha els de poder volar i desplaçar-se de lloc.

S'explica que les bruixes usaven la cuina per fabricar els unguents màgics amb què després s'untaven sota les aixelles i, mitjançant una fórmula màgica, posant el peu a la llar, podien sortir volant per la xemeneia.

Hem preparat una sèrie d'ingredients per fer una poció màgica.

Busca la capsa “espècies i altres remeis”, obre amb cura els pots i olora'n el contingut.

En reconeixes cap? Si estàs amb algú altra, a veure qui n'endevina més!

Tot seguit, agafa un full de la llibreta que posa “carta 14” i escriu la teva recepta per volar...

Abans de començar el viatge, no t'oblidis de dir “Pich sobre fulla e que vaja allà on me vulla!”

MATERIALS DE LA CAPSA PER A AQUESTA ACTIVITAT:

- CAPSA “ESPÈCIES I ALTRES REMEIS”
- FULLS
- COLORS

demana'm / pregunta'm

Encara avui dia, hi ha molts llocs al món on les persones són torturades i assassinades per llurs idees i creences, per llur aspecte o manera de viure.

Penses que cal lluitar contra aquest tipus d'injustícia?

Què en penses, de la pena de mort?

Amnistia Internacional és una associació que lluita perquè els drets humans siguin respectats arreu del món.

Busca a la capsa la fitxa sobre *Amnistia Internacional* i reflexiona sobre el tema. També pots proposar un debat a classe.